

Index. — A *B*. változat címlapja eltérő az *A*-tól s a „Posonii, typis *Royerianis*, MDCCXLIV.“ után ez olvasható: „Sumptibus JOANNIS MICHAELIS KOCHBERGER biblioplae penes cameram regiam.“ Az előbbi kiadásnál hiányul említett részek e kiadásban megvannak. — A *C* változat ugyanaz, ami a *B*, csak a címlapon a „Posonii... penes cameram regiam“ helyett a következő kiadói jelzést találjuk: „Viennae Austriae, sumptibus JOANNIS PAULI KRAUS ibidem negotiantis prope Palatium Regium, anno MDCCXLIV.“ — A *D* változat szövegrésze ugyanaz, ami a *B* és *C*, csak a címlapon a *C*-hez képest ezt az eltérést találjuk: „Viennae, sumptibus JOANNIS PAULI KRAUS biblioplae, MDCCXLIV.“ — Az *E* változatban a *Decades*-nek ugyanaz a szedése, mint az előző négyben, de címlapján ez az impresszum: „Budaë, typis LEOPOLDI FRANCISCI LANDERER“ és ez a kiadás ismét mint *liber gradualis* jelent meg s a 2 levél rectóján ez olvasható: „Assertiones ex universa theologia, quas... MDCCCLXX. mense Iunio die [?] publice propugnavit... dominus FRANCISCUS XAVERIUS FUX... Budaë, typis LEOPOLDI FRANCISCI LANDERER, 1770. (V. ö. HÓMAN B. *A „libelli gradualis“* MKSz. 1922. 64. l.).

Szerkesztők e könyvtörténeti szempontból rendkívül érdekes megállapításhoz (ugyanannak a szedésnek öt címlapkiadása és toldalékainak változása) megjegyzik, hogy véleményük szerint az *A* példányból készült körülbelül 50 példány, amelyből F. XAVERIUS FUCHS a maga kiadásához megvett körülbelül 20 példányt. A *B*-ből körülbelül 500 példány, amelyből a *D* kiadás számára felhasználhattak 50 példányt. A *C* 50, a *D* 50, az *E* (az *A* 50 példányából felhasznált) körülbelül 20 példányban jelenhetett meg. E feltevés azonban adatokkal alátámasztva nincsen.

Nem szokás ugyan a társszerkesztőktől szerkesztett és a társszerzőktől írt művekben indiszkrétül kutatni, hogy melyik réteg kinek a munkája, de a könyvszereket mégis érdekli, hogy a könyvészeti megállapítások e terjedelmes előszóban kitől származnak? E sorok írója, aki szemtanuja volt e kiadások egybevetésének, elárulja, hogy FÖGEL JÓZSEF kutatásainak és kitűnő könyvtörténeti módszerének eredményei.

TRÓCSÁNYI ZOLTÁN.

Fővárosi Könyvtár Évkönyve. *A*— Budapest, Székesfővárosi Házinyomda. 4°. 5. 1935. 1936., 450. lap. 6. 1936. (1937.) 327 lap, 14 melléklet.

A Fővárosi Könyvtár Évkönyvének megjelenése mindig eseménye a nehéz gazdasági viszonyok szorításában küszködő magyar könyvtárügynek. ENYVVÁRI JENŐ bölcs gazdálkodásának köszönhető,

hogy az egyre jobban romló anyagi helyzet ellenére is meg tudja évről-évre jelentetni a vezetése alatt álló intézmény jelentéseit. De nemcsak az évkönyv ténye, hanem annak tartalma is meggyőz arról, hogy a Fővárosi Könyvtár hivatása magaslatán áll. Nem szólva fiókkönyvtárainak nagy kulturális jelentőségéről (aminek köszönhető, hogy Budapest könyvtári olvasóinak több mint kétharmada a Fővárosi Könyvtár olvasóiból rekrutálódik), a tudományos központ is mind erősebb versenytársa lesz régebbi budapesti könyvtárainknak. Ennek az egészséges fejlődésnek magyarázata egyrészt az az örvendetes tény, hogy a könyvtár központi állományának és az azt gondozó tisztviselőknek arányszáma ideálisnak mondható: 242.569 kötet és 42 tisztviselő oly kiváló „könyvtári alapviszony“, mely állami könyvtáraink vezetői előtt elérhetetlennek látszik. Ezzel függ össze a Fővárosi Könyvtár fejlődésének másik oka is: míg többi könyvtáraink évszázadok folyamán felgyülemlett hatalmas anyagokkal és silány régi katalógusaik életképessé tételével küzdenek, a Fővárosi Könyvtár teljesen modern és racionális berendezkedése kezdettől fogva lehetővé tette, hogy kellő vezetéssel az intézmény állandóan „up to date“ lehessen. Ha minden 10.000 kötet után egy tisztviselőt veszünk minimálkövetelménynek s meggondoljuk, hogy ezzel szemben például az Egyetemi Könyvtár 700.000-es állományát 15 tisztviselő gondozza: mindennél jobban szembeszökik a Fővárosi Könyvtár kiváló helyzete.

A két újabb évkönyv bizonyítja, hogy a könyvtár e helyzetet ki is tudja használni: gyarapodási jegyzékén kívül egyéb speciális munkákkal is állandóan gyarapítja könyvtártudományunkat. 1935-ben KOCH LAJOS állított össze egy hatalmas *Liszt-bibliográfiát*, melynek alaposságához mérten a „bibliográfiai kísérlet“ alcíme túlzó szerénység. 1936-ban HOMA GYULA és WITZMANN GYULA szerkesztett „*Aktuális nemzetpolitikai kérdések*“ címen megkezdett munkájuk harmadik részeként egy bibliográfiát a racionalizálásról, ZSÁK WILFRIED pedig a *könyvtár ifjúsági olvasóiról* állított össze gyermektanulmányi szempontból is értékes statisztikát. Legnagyobb jelentősége a KELÉNYI B. OTTÓ szerkesztette bibliográfiának van, mely 1935-ben a *Buda visszafoglalására* vonatkozó 1683—1718 közötti irodalmat adja, 1936-ban pedig ugyanezen időszak grafikus ábrázolásait ugyanerről a témáról. Mindkét munka hézagpótló jelentőségű és nagy gondossággal készült: komoly hely illeti őket a magyar történeti bibliográfiai irodalomban. De éppen e komolyság miatt nem hallgathatjuk el néhány aggodalomunkat. A bibliográfia összeállításában bizonyos egyenetlenség mutatkozik, mintha különböző szempontok egymást keresztezték volna. KELÉNYI három főszerpont alapján dolgozott — véleményünk sze-

rint — s ezeket nem mindig sikerült közös nevezőre hoznia: közli elsősorban a Fővárosi Könyvtár Budapestiensia-gyűjteményének vonatkozó címeit, közli azután (ami külön jelentőséget is ad) BALLAGI ALADÁRnak a kérdésére vonatkozó cédulaanyagát, s végül közli azokat az adatokat, amelyeket bibliográfiai forrásmunkákban kutatót fel. A három szempont kétségtelen heterogeneitása elsősorban a lelőhelyek megjelölésében okoz könnyen félreérthető egyenlőtleniséget: 1. az FK-adat önmagáért beszél, jelenti, hogy a könyv lelőhelye épp a Fővárosi Könyvtár; 2. Ballagi megjelöli mindazokat a helyeket, ahol tudomása szerint a könyv megtalálható; vannak viszont esetek, mikor semilyen lelőhelyet meg nem jelöl: nem akarjuk Ballagit Thaly Kálmánnal összemérni, de mégis ezekben az esetekben valamiféle bizonyítékot kellett volna keresni adatainak alátámasztására; 3. ahol bibliográfiai munkák szolgálnak a felvétel egyetlen alapjául, ott e források ugyanúgy magukban állanak, mint az 1. esetben: de míg ott a magányos adat reális lelőhelyre utal, emitt csak egy másodlagos, irodalmi lelőhelyet jelent, ami újból megbontja a szerkesztés egységét. A szempontoknak ez összeegyeztethetlenségéből fakadnak oly esetek, mikor egy FK-adat mellett három bibliográfiai forrás is szerepel, viszont sokszor áll magányos FK jelzés olyakor is, mikor az illető adatot más bibliográfiaiak is hozzák: itt nem ártott volna egységet teremteni. Eme nagyobbára pusztán teoretikus megjegyzések persze nem akarják rontani és nem is ronthatják KELENYINEK az érdemeit, sőt inkább: munkájának nehézségeire rámutatván, inkább annak jelentőségét vannak hivatva kidomborítani. Mert hisz bizonyos, hogy műve — a lelőhelyrészlettől eltekintve — nemcsak jó történeti segédeszköz, hanem könyvtári szempontból is nagyjelentőségű: megkönnyíti egyrészt a vonatkozó Hungarica-anyagnak fokozatos beszerzését, másrészt azt, hogy a többi könyvtárak ez értékes anyagot saját állományukból külön kiemelhesék. KELENYI munkáját bősége teszi erre alkalmassá s épp e bőség nem lett volna elérhető, ha nem bánt volna kissé liberálisabban a bibliográfiai következetesség merev szabályaival.

Ezúttal is őszinte elismerés illeti a Fővárosi Könyvtár évkönyveit s kívánjuk, hogy az irántuk való érdeklődés együtt fokozódjék azoknak szemellátható értékgyarapodásával.

MÁTRAI LÁSZLÓ.

Pázmány Péter ismeretlen magyar könyve. *Okok, nem okok.* Pozsony, 1631. Hasonmásban közrebocsátja és ismerteti STRIPSKY HIADOR. Budapest, 1937. Nyomtatták a Pázmány-Egyetem Könyvsajtóján. 23 (3), 15 (1) l. 8°.

1626-ban jelent meg Bécsben PÁZMÁNY PÉTERNEK *A Sz. Írásról és*